

EGYÉNI ÉS KISCSOPORTOS FOGLALKOZÁSOK MÓDSZEREI AUTIZMUSSEL ÉLŐ GYERMEKEKKEL

SZIGETHI ZSÓFIA

szigethi.zsafia@gmail.com

MályvaKék Pszichológiai Rendelő és Autizmus ADHD Közponz

**„FONTOSABB CÉL A SZOCIÁLIS EGYÜTLÉT ÖRÖME, MINT A LÁTSZÓLAGOS
HASONLÓSÁG A NEUROTIPIKUS TÁRSAKHOZ.”**

(MESIBOV ET AL.,2008)

Amit már jól tudunk...

Kognitív háttér, ami meghatározza a beavatkozás módszertanát:

- Naiv tudatelmélet zavara
- Végrehajtó működési nehézség
- Részletfókuszált észlelés

Rendkívül változatos tünetek a társas-kommunikációs viselkedés és a rugalmas viselkedésszervezés területén.

Amiről ma szó lesz...

- ▶ Társas készségek jellegzetességei autizmusban
- ▶ Társas-kommunikációs készségfejlesztő csoport – a Babzsák Fejlesztő Program
- ▶ Én –könyv
- ▶ Szociális történet

TÁRSAS KÉSZSÉGEK JELLEGZETESSÉGEI AUTIZMUSBAN

- ▶ **Nehézségek a kortárs kapcsolatokban**
  - ▶ Visszahúzódás vagy nem megfelelő közeledés
  - ▶ Nincs barátja, nem érti, mi a barátság
  - ▶ Csak a saját elképzeléseit fogadja el a közös tevékenységekben
- ▶ **Társas és érzelmi kölcsönösség hiánya**
  - ▶ Élménymegosztás, vigasz
  - ▶ Nem veszi észre mások igényeit
- ▶ **Szociális szabályok fel nem ismerése vagy figyelmen kívül hagyása**
  - ▶ Nem megfelelő viselkedés nyilvános helyen
  - ▶ Szociális szabályok merev alkalmazása

TÁRSAS KÉSZSÉGEK JELLEGZETESSÉGEI AUTIZMUSBAN

- ▶ **Nyelvhasználat, nyelvi megértés nehézségei**
  - ▶ Kevés, vagy éppen túl sok beszéd
  - ▶ Gyenge beszédértés különösen a szociális tartalmaknál
- ▶ **Társalgás kezdeményezésének, fenntartásának, befejezésének nehézségei**
  - ▶ Nem „cseveg”
  - ▶ Saját témájában folyamatosan beszél, kérdezget
- ▶ **Non-verbális jelzések alkalmazásának és értésének sérülése**
  - ▶ Szemkontaktus
  - ▶ Furcsa, mesterkéltnak tűnő mimika
- ▶ **Változatos, spontán mintha-játék sérülése**
  - ▶ Merev szabályok
  - ▶ Nincs, kevés, vagy ismétlődő jellegű a mintha játék

A HATÉKONY BEAVATKOZÁS LÉPÉSEI

- ▶ FELMÉRÉS
  - ▶ Informális felmérések
  - ▶ Megfigyelések
  - ▶ Interjúk
  - ▶ Quill
- ▶ TERVEZÉS
  - ▶ Rövid- és középtávú célok kijelölése
- ▶ KIVITELEZÉS
- ▶ ELLENŐRZÉS
- ▶ ÁLTALÁNOSÍTÁS

CÉLOK KIJELÖLÉSE - PÉLDÁK

- Beszélgetés kezdeményezése és lezárása
- Megfelelő témaválasztás
- Élmények megosztása
- Spontán kezdeményezés
- Irónia, átvitt értelmű kifejezések megértése
- Szociális időzítés
- Udvariassági formulák

A HATÉKONY BEAVATKOZÁSOK KÖZÖS JELLEMZŐI

- ▶ Vizuális segítségek (szabálykártyák, jutalom előrejelzők, folyamatábrák, beszélgetési forgatókönyvek, sorrakerülést jelző eszközök stb.)
- ▶ Bejósolhatóság (napirend, munkarend, időjelzők stb.)
- ▶ Konkretizálás (konkrét tartalmakon tanulás)
- ▶ Kiscsoportos vagy kétszemélyes helyzetben direkt tanítás
- ▶ Fokozatosság
- ▶ Általánosítás
- ▶ Megfelelő célok kitűzése
- ▶ Egyénre szabottság

BABZSÁK FEJLESZTŐ PROGRAM

„A **Babzsák Fejlesztő Program** olyan **kiscsoportos**, térben, időben, tartalmában és eszközeiben előre **megtervezett és megszervezett szituáció**, amely alkalmas lehet az autizmussal élő gyermekek, felnőttek intézményi (pl. óvodai, iskolai), illetve természetes társas helyzetekben szükséges szociális és kommunikációs készségeinek kialakítására, fejlesztésére és gyakorlására. A tréninghelyzet **átmenetet képez az egyéni és a társas** fejlesztési- és élethelyzetek között.”

(Havasi, Őszi /2015/ Babzsák Fejlesztő Program)

A babzsákos foglalkozás célja

- ▶ A **babzsák** lassítja és vizualizálja a láthatatlan interakciókat
- ▶ A **csoportos** játék, helyzet elfogadtatása
- ▶ **Tevékenykedtetés** úgy, hogy közben figyel a partnerekre, játék- és viselkedési szabályokra
- ▶ A résztvevők számára releváns **társas-kommunikációs készségek** fejlesztése
- ▶ a gyermekek/felnőttek érezzék jól magukat a tréninghelyzetben és jussanak **sikerélmény**hez, pozitív tapasztalatokhoz a társas helyzetben

A babzsákos foglalkozás megszervezése

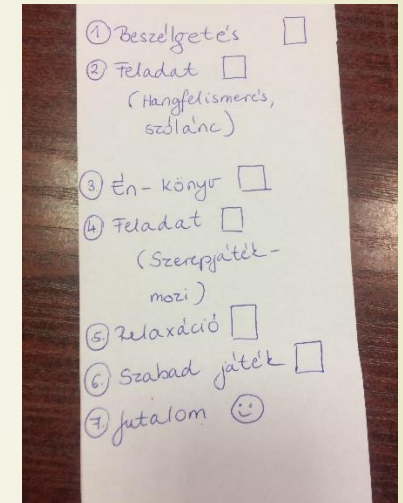
A fizikai környezet az autizmushoz adaptált, biztonságosan bejósolható

- meghatározott helyen, **előre jelzett időpontban**
- előre jelzett **munkarendje** van
- **viselkedési szabályok** előre meghatározottak és vizuálisan jelezzük őket
- a szabály betartásáért járó **jutalmat** is előre jelezzük

A foglalkozás menete 1.

ELŐKÉSZÜLETEK

- ▶ munkarend elkészítése (közös vagy egyéni)
- ▶ a strukturált környezet kialakítása
- ▶ feladatokhoz szükséges anyagok, játékok előkészítése

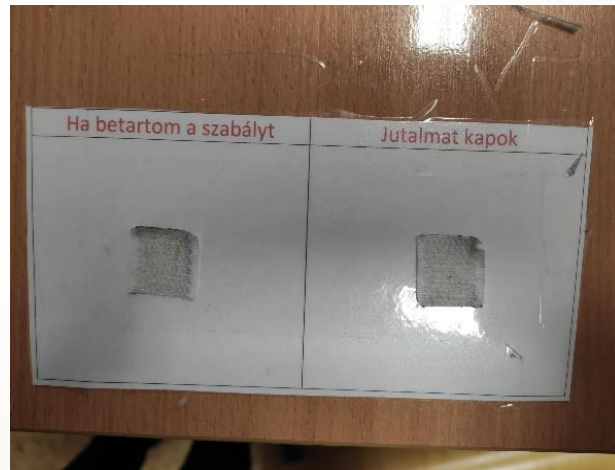

A foglalkozás menete 2.

A FOGLALKOZÁS KEZDETE

- ▶ a gyerekek köszöntése
- ▶ viselkedési szabályok kiosztása (mindenképpen jelenjen meg előttük vizuálisan, szabálykártyán, emlékeztető gyanánt) (egyeztetés a pedagógusokkal)
- ▶ jutalom előrejelzők kiosztása
- ▶ jutalom kiválasztása
- ▶ zsetongyűjtők kiosztása (ezen gyűjthetik a mosolygós arcokat, amit egy-egy feladat után, a viselkedési szabály betartása esetén kapnak és a végén jutalomra válhatnak)
- ▶ Munkarend bemutatása

A foglalkozás menete 3.

FELADATOK ELVÉGZÉSE

- ▶ egy alkalommal öt feladat van
- ▶ babzsákkal jelezzük, hogy ki van éppen soron
- ▶ a viselkedéses szabályra a figyelmet elsősorban úgy hívjuk fel, hogy rámutatunk, ha ez nem segít, akkor szólunk
- ▶ minden feladat után értékeljük a viselkedéses szabály betartását, ha sikerült, zsetont kap, ha nem, semmi baj, a következő feladatnál kaphat még

A foglalkozás menete 3.

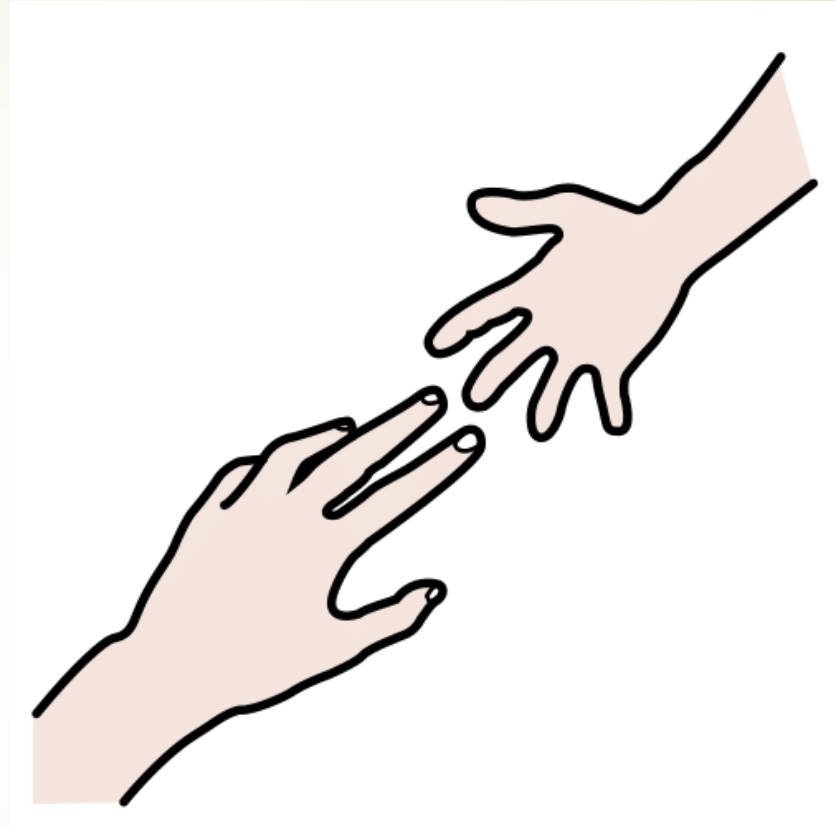
A FOGLALKOZÁS LEZÁRÁSA

- ▶ zsetonok jutalmakra váltása (ahány darab, annyi pici jutalom)
- ▶ az eszközök (zsetonok, előrejelzők, szabálykártyák közös elpakolása)
- ▶ ha minden a helyén, akkor van vége a foglalkozás kötött részének
- ▶ esetleg szabad játék

A segítő szerepe

A segítségnyújtás hierarchiája

- kivárás
- szóbeli instrukció (nyílt/zárt)
- gesztussal kísért szóbeli instrukció
- gesztusok
- vizuális támpontok
- a feladat teljes bemutatása
- részleges fizikai késztetés
- teljes fizikai vezetés

A babzsákos foglalkozás tartalma

► Egyénre, csoportra szabott tartalom

Például:

- beszélgetési készségek
- közös figyelem
- csoportkészségek
- érzelmek felismerése és kifejezése
- nyelvi készségek
- helyes viselkedések
- kommunikációs funkciók (kérés, elutasítás)

Példák a feladatokra

Mi történhetett előtte – utána?

?		?
?		?
?		?
?		?
?		?
?		?

Találd ki, mi volt a feladatom!

6. Játssz el úgy, alszol a kanapén!

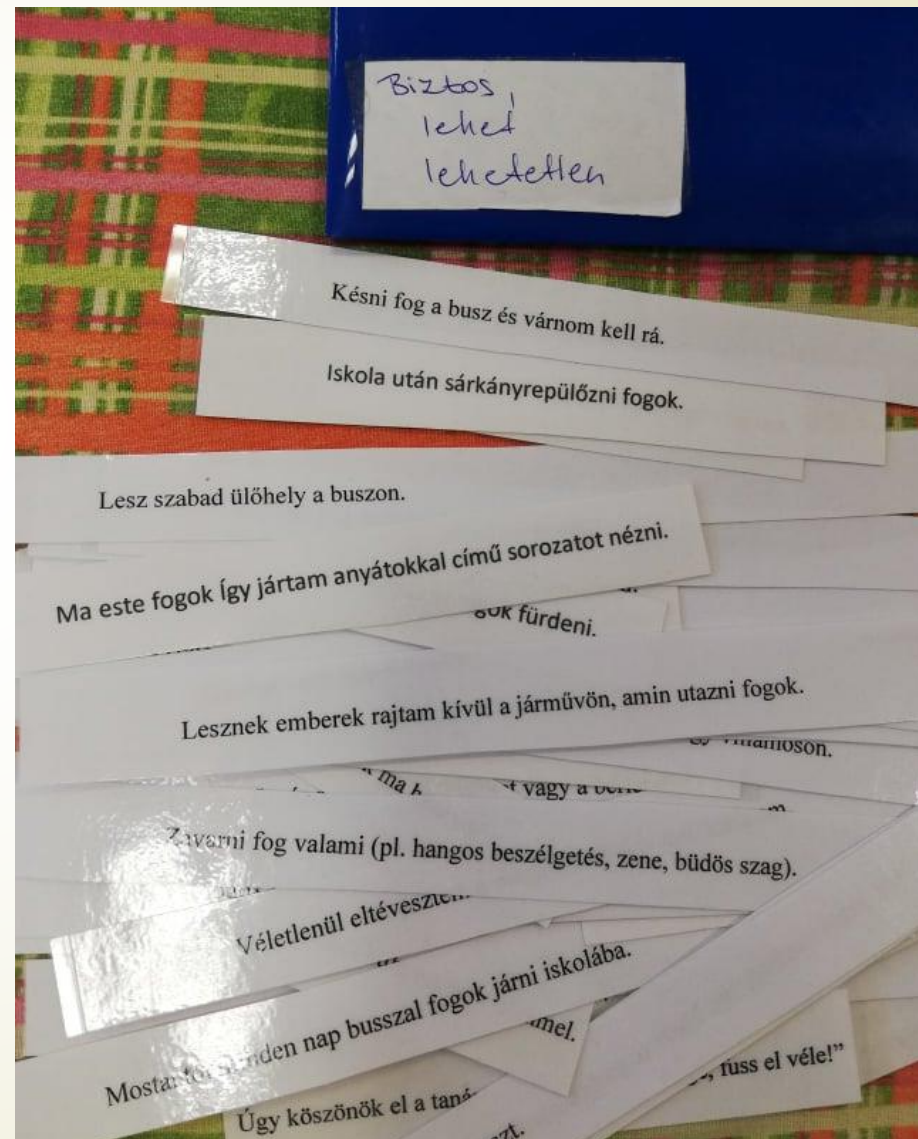
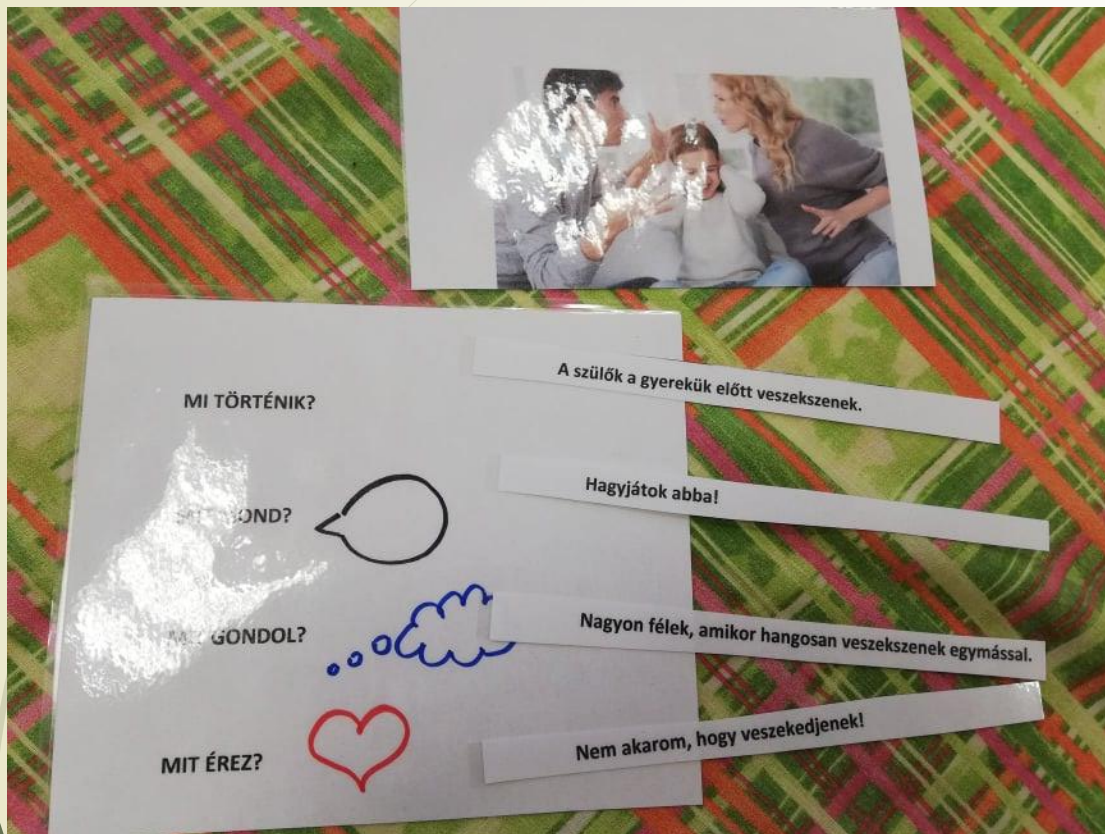
4. Mondd a melletted ülőnek, hogy tetszik a pólója!

Mutakodj a szememmel, ...-nak hívnak, ... színű a hajam, ... éves vagyok."

14. Ülj át egy másik székre.
Menj a Patrikhoz és kérdezd meg, hogy melyik a kedvenc székem!

15. Kérj meg egy osztálytársad, hogy cseréljetek helyet!

Te jó barátom vagy!"

További példák

Foglalkozástervezet példa

Babzsákos videó

Én-könyv

- ▶ hozzájárul az autizmussal élő emberek szociális-kommunikációs készségeinek előmozdításához, elsősorban önmagukról való tudásuk, reális énképük megszilárdításához
- ▶ olyan saját készítésű és folyamatosan bővülő, változó füzet, amiben minden benne van, ami az adott gyerekek magával kapcsolatban fontos. Vagyis egyfajta önismereti gyűjtemény. Fontos, hogy **mindig egyes szám első személyben íródjon.**

- A forma lehet egyéni, de bővíthető!
- Első oldalon fénykép a tulajdonosról és személyes adatok
- Családtagok, otthon, barátok (szűk család, rokonok, barátok, ismerősök, idegenek)
- Mit szeret csinálni és mit nem? Kivel?
- Mikor mérges, szomorú, vidám? Mitől fél?
- Miben jó és miben szorul segítségre?

KEDVENCEIM

ÉTEL :-

ITAL : SZÉNSAVAS VÍZ!

JÁTÉK : JWE, SPORE, MASTER CROK, GÉPREGŐ

SZABADIDŐS TEVÉKENYSÉG : OLVASÁS, GÉPEK

SZÍN :-

ÁLLAT :-

TANTÁRGY : KÖRM., OLV.

RUHADARAB : JÉGER, SOK ZSEBES KABÁT

KÖNYV :-

ÉN VÖLLA...
MÉRFOGNAK...
NEM...
HI...
Ezt...
A...
JE...
J...
K...
NEM...

	Ilyennek látszik/hallatszik	Ilyennek érzem	Kihez fordulhatok /Mit tehetek?
5	KIABALOKÉI VEREKJZEM	SEK ¹ ~~1~~ ² ~~2~~ ³ ~~3~~ ⁴ ~~4~~ ⁵ ~~5~~ ⁶ ~~6~~ ⁷ ~~7~~ ⁸ ~~8~~ ⁹ ~~9~~ ¹⁰ ~~10~~	FENBENEK ENGEJENEK KI
4	VICSONOR LÉNY TFOJAIMAK FELEMLÉKIMMAG	BELÜLZEB ROBANOK	FELNÖTE, SEGICSEFE KERHAKEM
3	OLYANMAGY MAGYAROK OLYANMAGY	MAGYAROK	SZJLOKABAN FELTÁJAZZEM
2	OLYANMAGY MAGYAROK	MAGYAROK	SZJLOKABAN FELTÁJAZZEM
1	MAGYAROK MAGYAROK MAGYAROK	MAGYAROK	MAGYAROK

AMI ÖRÖMET OKOZ

① ITTHON

AMIKOR FOCISENÁVAL KAPOK

AMIKOR TABI FIEZKESZ

AMIKOR FIEFONOSZÁSOK

② AZ IAKOLA'BAN

A - AMIKOR ÖTÖSLET ADÓLGAZÓK

• AMIKOR FOCISENÁVAL A NAGYBÓRÁK KÖZÉ JÁTÉKOT ES NEHÉZSÉGEK GÖL.

HA BEJELKEZTEK A FIEFONOSZÁSOK FOCI JÁTÉKOT

③ BÉKÉLŐ MÁSTOL

AKOR KELLÉSEN STRANDRA MENNI

AKOR KELLÉSEN FOCI JÁTÉKOT

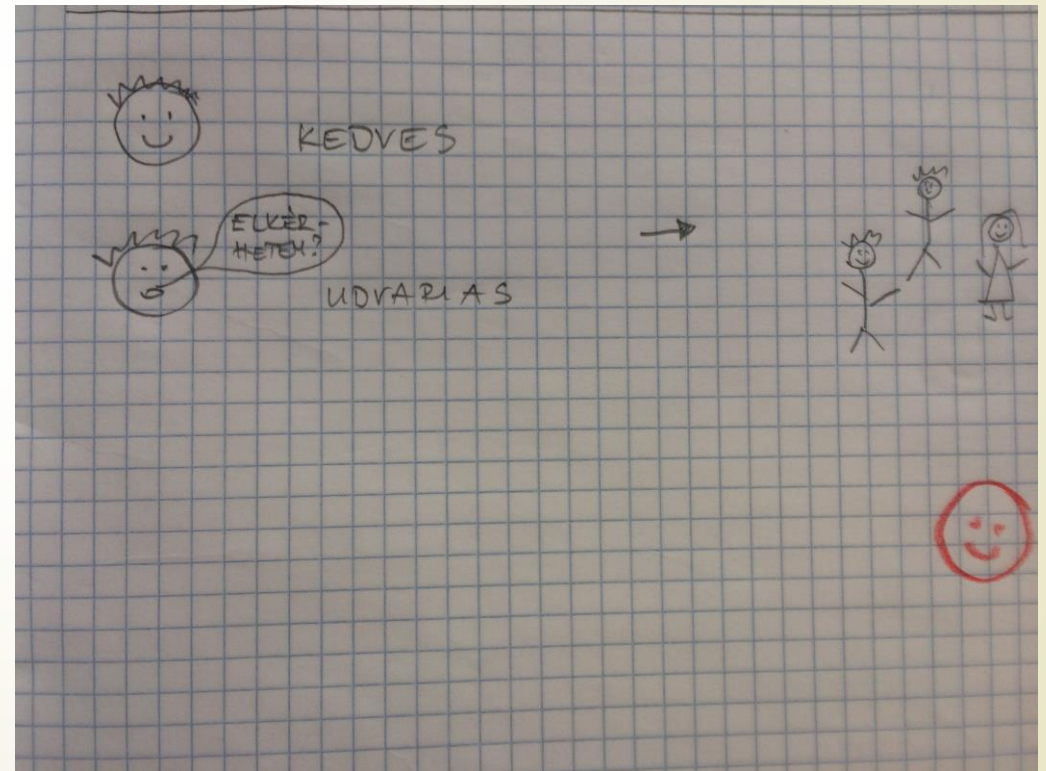
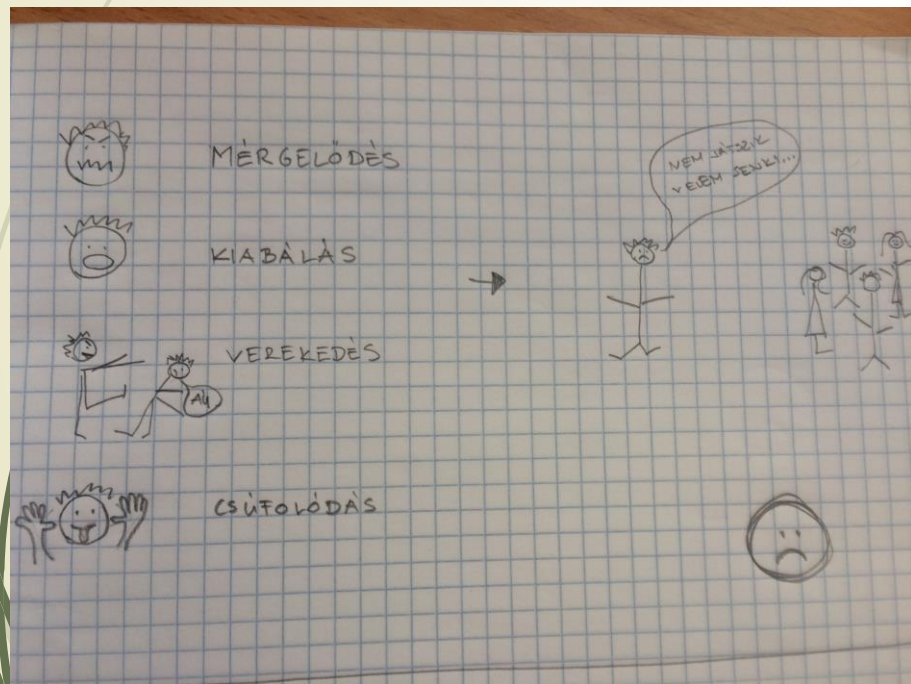
AMIKOR A JÁTÉKOT TÁJÉKOZTATÓ

JÁTÉKOT Lenni

SÁKOLÁS A GÖRÖG KÖZÖS

NENI

➤ Viselkedéssel kapcsolatos szabályok

Lehetséges vezérfonalaink

- ▶ **Ö.T.V.E.N.** - Oktatási program autizmussal élő tanulók számára. A Program tartalmazza a tantárgy – önismeret, társas viselkedés és egészségnevelés – tartalmilag és mennyiségileg az autizmusra adaptált tananyagát, valamint az anyag elsajátításának cél- és feladatrendszerét, javasolt kiegészítő forrásokkal, eszközökkel.

A Program az oktató és terápiás munka megkönnyítésére módszertani kézikönyvként is használható, mert az autizmussal kapcsolatos ismeretek, az autizmussal élő tanulók sérülés specifikus oktatásának elméleti és gyakorlati tudnivalói is helyet kaptak benne.

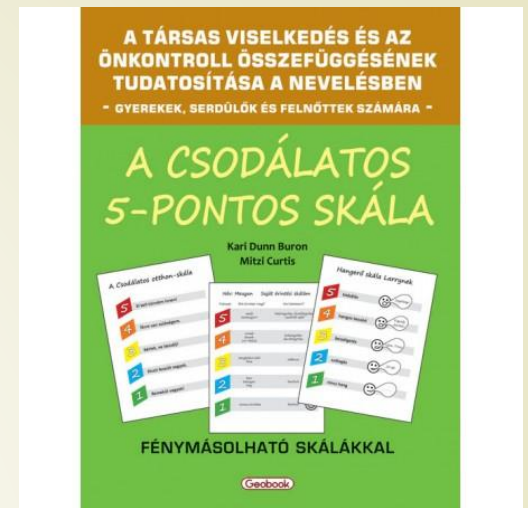
A Program kiválóan alkalmazható nem csak autizmussal élők, hanem minden olyan ember számára, akiknek problémát jelent a szociális beilleszkedés, az önálló életvitel megszervezése.

Lehetséges vezérfonalaink

➤ A csodálatos ötpontos skála

Olyan autizmus-barát rendszert ajánl, amivel egyértelművé tehető és taníthatók a nehezen érthető érzelmek, az általuk kialakuló viselkedésproblémák következményei és a feszült helyzetekben lehetséges megoldások, az elkerüléshez szükséges kommunikáció. Ez a nagyon gyakorlatias módszer a már jól ismert vizuális szimbólumok használatával az önismeret, önszabályozás, önállóság fejlesztésével az autizmussal élő ember mindenkori beilleszkedését segíti különböző élethelyzeteiben

Lehetséges vezérfonalaink

- ▶ **Mint egy vulkán forrok, és mindjárt felrobbanok!**

Ötletes feladatokat (fénymásolható feladatlapokat is!) és technikákat találunk itt, egyfajta viselkedés-terápiás eszköztárat, abszolút gyakorlatorientált tudást a mindennapokra akár egyéni, akár csoportos foglalkozásokra

Lehetséges vezérfonalaink

- ▶ **A CAT (Kognitív-érzelmi tréning)-kit** egy olyan eszköz, mely segít az érzelmek azonosításában, kifejezésében, megértésében, elfogadásában. „A program lépésről lépésre tanítja meg a gyermeket az érzelmekkel, társas kapcsolatokkal és azok jobb kezelésével kapcsolatos legfontosabb funkciókra és szükségletekre.” (Prof. Tammie Ronen)

Szociális történetek

- **Carol Grey**
- **leír** egy helyzetet, fogalmat vagy szociális készséget olyan formában, amely **értelmes** az autizmussal élő személy számára
- **cél:**
  - a szociális **megértés** fejlesztése
  - az autizmussal élő személyt ellássa a megfelelő szociális **információval**
  - a „másik oldal” is érzékenyebb válik az autizmussal élő személy problémája iránt

Szociális történetek - mondattípusok

▶ Alaptípusok:

- ▶ **Leíró** - vélemény és állásfoglalás-mentes kijelentések, tények megfogalmazásai. A szociális helyzet leglényegesebb elemeit, aspektusait emelik ki, fogalmazzák meg. Az egyetlen mondattípus, amelyikre mindenképpen szükség van a Szociális Történetben, és amelyet a leggyakrabban használunk. Ez a történet váza, objektív, logikus, pontos.
- ▶ **Perspektivikus** - más emberek belső, mentális állapotait írják le. Ritkán az autizmussal élő személy belső állapotát is leírhatják, de legtöbbször másokra vonatkozik. Ezek adják a Szociális Történet „szívét”, a szociális helyzetek érzelmi és kognitív szempontjainak, jellegzetességeinek leírásával.
- ▶ **Irányító** - az adott helyzetben adható válaszokat vagy választásokat fogalmazzák meg, úgy, hogy finoman irányítják az autizmussal élő személyt. Ezeket a mondatok körültekintően kell megfogalmazni, különösen nagy figyelmet fordítva arra, hogy ne lehessen szó szerint, túlságosan mereven értelmezni.
- ▶ **Megerősítő** - alátámasztják a Történet többi mondatának értelmét, többnyire valamilyen, az adott közösségben, széles körben elfogadott véleményt, értéket fogalmazzák meg.

Példa a mondatokra

Elmondhatom, hogy mit szeretnék játszani

Szociális történetek - mondattípusok

- ▶ Kiegészítő mondattípusok
  - ▶ **Emlékeztető** - maga az autizmussal élő személy írja, olyan stratégiákról, melyek segítségével elő tudja hívni, és alkalmazni tudja az adott helyzetben releváns információkat.
  - ▶ **Együtműködő** - azt írják le, hogy más emberek mit tesznek az autizmussal élő személy támogatására.
- ▶ Átfogó mondattípusok
  - ▶ **Részleges** - tulajdonképpen egy nyitott mondat, amelyet az autizmussal élő személlyel együtt lehet kitölteni. A folyamat úgy zajlik, hogy az érintett személy elolvassa a majdnem kész Történetet, és a Részleges mondatokat „feltölti”. Ez a mondattípus jól alkalmazható például a Történet elhalványításának szakaszában.
  - ▶ **Kombinált** - bármely két mondattípus kombinációja.

A szociális történet bevezetése

- ▶ Formája
  - ▶ Nagyon különböző lehet (életkor, értelmi szint, nyelvi szint, figyelmi kapacitás stb.)
  - ▶ Minden mondat új sorban
  - ▶ Vizuális támogatás
- ▶ Bemutatása
- ▶ Olvasása
- ▶ Elhalványítása

Példák

Szociális forgatókönyvek

- ▶ Nehéz, zavarba ejtő társas eseményekre készít fel
- ▶ azonosítja és leírja (tehát vizuálisan jeleníti meg, konkrétta, állandóvá és érthetővé teszi) egy helyzet lényeges szociális jelzéseit, a kívánt helyes reakciókat, viselkedéseket
- ▶ Figyelembe vesszük az adott gyermek képességeit
- ▶ Szóban megfogalmazott történet + képek, rajzok

Példák, további információk:

<https://fszk.hu/wp-content/uploads/2018/01/Seg%a9danyagok-%b6sszes%adtett.pdf>

Az előadáshoz felhasználtam

Havasi Ágnes

Kanizsai-Nagy Ildikó

Vigh Katalin

előadásainak anyagait.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

